

ХАРАКТЕРИСТИКА ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ВИХОВНОЇ РОБОТИ ЗІ ШКОЛЯРАМИ

CHARACTERISTICS OF THE PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE PREPARATION OF A PHYSICAL EDUCATION TEACHER TO TRAINING WORK WITH SCHOOLCHILDREN

У статті відзначено, що незважаючи на наявність значної кількості педагогічних і методичних наукових досліджень щодо формування професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичного виховання, підготовка до виховної роботи в умовах реалізації концепції Нової української школи як у теоретичному, так і в практичному аспектах, досліджена недостатньо. Мета роботи полягала у наданні характеристики педагогічних умов, які сприятимуть успішній підготовці вчителя фізичної культури до виховної роботи зі школярами. На основі структурно-логічного аналізу літературних джерел й узагальнення власного досвіду охарактеризовано педагогічні умови, які обумовлюють ефективну підготовку вчителя фізичної культури до виховної роботи зі здобувачами середньої освіти. Процес виховання характеризується розмаїттям завдань і напрямів, систематично поповнюється новими векторами та напрямками роботи. Необхідність реалізації сучасних підходів до виховання школярів в умовах реалізації концепції Нової української школи визначається потребами суспільства у креативному поколінні педагогічних кадрів, які на високому рівні зможуть реалізувати комплексні завдання з освіти, виховання та розвитку школярів, що відповідають магистральним лініям державної освітньої політики України. Надається характеристика кожній педагогічній умові та окреслюються її змістовні складові, які позитивно впливають на професійний розвиток, саморозвиток і самовдосконалення майбутнього вчителя фізичної культури. Перша педагогічна умова – збагачення професійної підготовки здобувачів вищої освіти виховним змістом в галузі фізичної культури і спорту (змістовний аспект); друга – спрямованість педагогічної практики на формування вмінь виховної роботи; третя – запровадження особистісно-орієнтованої підготовки майбутніх учителів фізичної культури до виховної роботи зі школярами. Доведено, що охарактеризовані педагогічні умови є сприятливою основою для досягнення високого рівня професійної компетентності вчителів фізичної культури, їх професійного зростання та самовдосконалення.

Ключові слова: педагогічні умови, виховна робота, учитель фізичної культури, здобувачі середньої освіти.

The article noted that despite the presence of a significant amount of pedagogical and methodological scientific research on the formation of professional competence of future specialists in physical education, the

preparation for training work in the conditions of the implementation of the concept of the New Ukrainian School in both theoretical and practical aspects has not been sufficiently studied. The work aim was to provide a description of pedagogical conditions that will contribute to the successful preparation of a physical education teacher for educational work with schoolchildren. The purpose of the work was to provide a description of pedagogical conditions that will contribute to the successful preparation of a physical education teacher for training work with schoolchildren. On the basis of a structural and logical analysis of literary sources and a generalization of one's own experience, pedagogical conditions are characterized that condition the effective preparation of a physical education teacher for educational work with students of secondary education. On the basis of a structural and logical analysis of literary sources and a generalization of one's own experience, pedagogical conditions are characterized that condition the effective preparation of a physical education teacher for educational work with students of secondary education. The training process is characterized by a variety of tasks and directions, and is systematically replenished with new vectors and directions of work. The need for the implementation of modern approaches to the education of schoolchildren in the context of the implementation of the concept of the New Ukrainian School is determined by the needs of society for a creative generation of pedagogical personnel who will be able to implement complex tasks of education, education and development of schoolchildren at a high level, which correspond to the main lines of the state educational policy of Ukraine. Each pedagogical condition is characterized and its meaningful components are outlined, which have a positive effect on the professional development, self-development and self-improvement of the future physical culture teacher. The first pedagogical condition is the enrichment of the professional training of students of higher education with educational content in the field of physical culture and sports (meaningful aspect); the second is the focus of pedagogical practice on the formation of educational work skills; the third is the introduction of personal-oriented training of future teachers of physical education for training work with schoolchildren. It is proven that the characterized pedagogical conditions are a favorable basis for achieving a high level of professional competence of physical education teachers, their professional growth and self-improvement.

Key words: pedagogical conditions, training works, physical culture teacher, students of secondary education.

УДК 796.011.1:37.011.3

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/51.2.29>

Христова Т.Є.,

докт. біол. наук,
професор кафедри теорії і методики
фізичного виховання та спортивних
дисциплін
Мелітопольського державного
педагогічного університету імені
Богдана Хмельницького, м. Запоріжжя

Пюрко В.Є.,

магістр з фізичної терапії та ерготерапії,
здобувач рівня вищої освіти «доктор
філософії» 3-го року навчання
Мелітопольського державного
педагогічного університету імені
Богдана Хмельницького, м. Запоріжжя

Пюрко О.Є.,

канд. біол. наук,
доцент кафедри ботаніки та
садово-паркового господарства
Мелітопольського державного
педагогічного університету імені
Богдана Хмельницького, м. Запоріжжя

Постановка проблеми у загальному вигляді. Реформування системи освіти України, її вдосконалення й підвищення рівня якості підготовки майбутніх учителів є найважливішою соціокультурною

проблемою, що зумовлена процесами глобалізації, демократизації, інноваційності, гуманізації, технологізації та необхідністю позитивних змін у суспільстві для індивідуального розвитку людини,

її соціалізації та самореалізації. У цьому контексті становить інтерес дослідження змісту та організації виховної діяльності в системі освіти, яка повинна сприяти формуванню поколінь людей, здатних не тільки оберігати та примножувати цінності національної культури та громадянського суспільства, а й відповідально ставитись до власного здоров'я та здоров'я оточуючих як найвищої індивідуальної та суспільної цінності [3, с. 8]. Це особливо актуально сьогодні, оскільки сучасна епоха характеризується складними політичними, соціально-економічними й екологічними проблемами, які негативно впливають на здоров'я людини [12, с. 14].

Актуальність пошуку ефективних напрямів підготовки вчителя фізичної культури до виховної роботи зі здобувачами середньої освіти визначається потребами суспільства у новому поколінні педагогічних кадрів, які на основі синергічного підходу зможуть реалізувати оздоровчі, освітні та виховні завдання, що відповідають пріоритетним напрямкам державної освітньої політики України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У сучасних педагогічних джерелах докладно висвітлено провідні педагогічні теорії, що відображають тенденції педагогічної освіти, професійного становлення вчителя, підготовки здобувачів вищої освіти до майбутньої професійної діяльності як складової педагогічної майстерності, провідні ідеї основних напрямів реформування діяльності закладу загальної середньої освіти. Загальнопедагогічні теорії охарактеризовані в наукових доробках О. Антонової [1], Л. Артемової [2], С. Вітвицької [5], С. Гончаренка [7], О. Дубасенюк [8], І. Зязюна [9], Н. Ничкало [12] та інших. Більшість фахівців розкривають теоретичні основи підготовки майбутнього вчителя, різні аспекти формування його професійних умінь, в тому числі його готовності до виховної діяльності (О. Дубасенюк [8], І. Казанжи [10], В. Лозова і Г. Троцько [11] та інші).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Більшість робіт з проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності присвячена використанню окремих форм роботи з різними віковими групами учнів. Незважаючи на наявність значної кількості педагогічних і методичних досліджень щодо формування професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичного виховання [3, 4, 6, 12], підготовка до позакласної виховної роботи в умовах реалізації концепції Нової української школи як у теоретичному, так і в практичному аспектах, досліджена недостатньо.

На підставі вищезазначеного, **мета роботи** полягала у наданні характеристики педагогічних умов, які сприятимуть успішній підготовці вчителя фізичної культури до виховної роботи зі школярами.

Виклад основного матеріалу. Процес виховання характеризується розмаїттям завдань і

напрямів, систематично поповнюється новими векторами роботи, що впливають з динаміки суспільно-економічного життя. Його ефективність значною мірою залежить від того, наскільки виховання здатне передбачити необхідність розв'язання конкретних виховних завдань. Цей процес є неперервним, вільний від навчання час має бути заповнений корисними справами, які сприяють формуванню позитивних рис особистості.

На основі структурно-логічного аналізу літературних джерел й узагальнення власного досвіду встановлено, що для ефективної підготовки вчителя фізичної культури до виховної роботи зі школярами необхідно створити певні умови.

Першою умовою є збагачення професійної підготовки здобувачів вищої освіти виховним змістом в галузі фізичної культури і спорту (змістовний аспект). Поліфункціональність фізичної культури і спорту, насичення їх розвивальними, оздоровчими, освітніми та виховними технологіями, інноваційними процесами, вимагає особливої уваги до випереджального оновлення змісту та методів підготовки фахівців для цієї галузі. Їхня діяльність належить до типу «людина – людина», тому вони мають досконало володіти сучасними психолого-педагогічними знаннями й уміннями. Нині у закладах вищої освіти галузі фізичної культури висунута концепція, згідно з якою єдність фізичного, психічного, інтелектуального, морального та духовного виховання виступає однією з провідних засад освітнього процесу. При цьому відзначено потребу підвищення рівня спеціалізовано-професійної та психолого-педагогічної підготовки здобувачів вищої освіти та досягнення на цьому ґрунті необхідної професійної компетентності випускників.

Фізичне виховання як невід'ємна складова освітнього процесу спрямована на зміцнення та збереження здоров'я підростаючого покоління. Тому важлива роль в освітньо-виховному процесі сучасної школи належить діяльності вчителя фізичної культури, який має досконало володіти професійним мисленням, фундаментальними і спеціальними знаннями й уміннями, практичними навичками, активно здійснювати пропаганду здорового способу життя [6, с. 24]. Педагогічна діяльність учителів фізичної культури, що значною мірою забезпечує відтворення інтелектуального потенціалу та здоров'я суспільства, є соціально формувальною, творчою, конструктивною, організаторською, діагностичною тощо. У зв'язку з цим соціально-педагогічні завдання цієї категорії педагогічних працівників постійно розширюються й ускладнюються, охоплюючи функції вихователя, організатора, дослідника, новатора. Згідно сучасних підходів, фізична культура включає власне чисто фізичне тренування та ряд явищ духовного світу (діяльність, знання, мотиви, норми і образи поведінки, цінності тощо).

Другою умовою, на нашу думку, є спрямованість педагогічної практики на формування вмінь виховної роботи. Педагогічна практика передбачає безперервність та послідовність її проведення при одержанні достатнього для професійної діяльності обсягу знань і вмінь відповідно до кваліфікаційної характеристики фахівця. Вона відіграє провідну роль у системі професійної підготовки здобувачів вищої освіти до майбутньої роботи вчителя фізичної культури. Педагогічна практика як зв'язувальна ланка між процесом навчання й самостійною роботою майбутніх учителів забезпечує пізнавальний досвід педагогічної діяльності [3, с. 27]. Теоретична підготовка, яку отримує здобувач вищої освіти у виші, повинна мати не лише освітній, а й практичний і виховний характер. Реалізація принципу трансверсальності та комплексного підходу обумовлює під час проходження різних практик (організаційної, виробничої, переддипломної) набуття практикантами вмінь освітньої та виховної діяльності в галузі фізичної культури; формування стійкого інтересу до майбутньої професії вчителя фізичної культури та потреба в самоосвіті, самовдосконаленні.

Метою педагогічної практики майбутніх учителів фізичної культури є оволодіння сучасними методами та формами організації освітньо-виховного процесу в закладі загальної середньої освіти, формування у них на базі одержаних в університеті знань, професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних для професійної діяльності умовах, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо застосовувати їх в практичній діяльності.

Для підготовки вчителя фізичної культури до виховної роботи зі школярами педагогічна практика має наступні завдання:

- навчити здобувачів вищої освіти застосовувати в професійній діяльності знання та уміння, здобуті під час вивчення методик та освітніх компонентів психолого-педагогічного циклу;
- поглибити та збагатити психолого-педагогічні та спеціальні знання, використовувати їх при розв'язанні конкретних педагогічних завдань;
- сприяти формуванню у здобувачів вищої освіти педагогічних умінь та навичок, які обумовлюють розвиток професійних якостей особистості вчителя;
- виховувати стійкий інтересу до професії вчителя, потребу у педагогічній самоосвіті, творчому підході до педагогічної діяльності;
- ознайомити із сучасним станом освітньо-виховної роботи в закладі загальної середньої освіти, з передовим педагогічним досвідом.

Отже, педагогічна практика здобувачів вищої освіти є невід'ємною складовою частиною освітнього процесу у виші. Вона забезпечує поєднання теоретичної підготовки майбутніх учителів з їх практичною діяльністю у закладах освіти, сприяє формуванню творчого ставлення майбутнього фахівця до педагогічної діяльності.

Третьою умовою ефективної підготовки вчителя фізичної культури до виховної роботи зі школярами доцільно вважати запровадження особистісно-орієнтованої підготовки майбутніх фахівців зі здоров'я людини до виховної роботи зі здобувачами середньої освіти [11, с. 114].

Особистісно-орієнтовану підготовку майбутніх учителів фізичної культури до виховної роботи зі школярами можна диференціювати на такі складові: формування умов для саморозвитку особистості, тобто для функціонування шести блоків: самовизначення, самоосвіти, самореабілітації, самопізнання, самореалізації, самоорганізації, що забезпечує збереження цілісності особистості; допомога здобувачам вищої освіти у формуванні системи психолого-педагогічних знань; формування педагогічних умінь; формування професійної мотивації.

Отже, провідними векторами особистісно-орієнтованого навчання майбутніх учителів фізичної культури є розвиток індивідуальності здобувачів вищої освіти, засвоєння спеціальних знань в галузі психолого-педагогічних та фізкультурних дисциплін, формування відповідних умінь і навичок як засобу саморозвитку особистості, становлення її як суб'єкта діяльності, формування життєвих компетентностей.

Висновки. Таким чином, готовність майбутніх учителів фізичної культури забезпечує певний рівень педагогічної діяльності та охоплює професійні погляди, переконання, професійні знання, уміння здійснювати діяльність, оцінювати її результати. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до виховної роботи зі школярами повинна досягатися за допомогою педагогічних умов: збагачення професійної підготовки студентів фізичної культури виховним змістом; спрямованість педагогічної практики на формування вмінь виховної роботи; запровадження особистісно-орієнтованої підготовки вчителів фізичної культури до виховної роботи зі школярами.

Охарактеризовані педагогічні умови є сприятливою основою для досягнення високого рівня професійної компетентності вчителів фізичної культури, їх професійного зростання та самовдосконалення.

Перспективи подальших досліджень в цьому напрямку роботи будуть спрямовані на представлення експериментальних результатів запропонованих педагогічних підготовки вчителя фізичної культури до виховної роботи зі школярами.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Антонова О.Є. Базові знання з педагогіки: становлення, розвиток, технологія формування : монографія. Житомир : Вид-во Житомирського державного університету ім. Івана Франка, 2004. 270 с.
2. Артемова Л.В. Педагогіка і методика вищої школи : навч.-метод. посіб. Київ : Кондор, 2008. 272 с.
3. Балахничева Г.В., Заремба Л.В., Цьось А.В. Професійна майстерність учителя фізичного виховання: навч. посіб. Луцьк : Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки, 2013. 64 с.
4. Богданова Г.С. Характеристика педагогічних умов підвищення рівня професійної компетентності вчителя фізичної культури. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2013. № 8(2). С. 18–24.
5. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підручник для студентів магістратури. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 383 с.
6. Гайдук Н.О. Теоретичні передумови формування професійного іміджу майбутніх учителів фізичної культури. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2010. № 17 (204). Ч. II. С. 22–30.
7. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / гол. ред. С. Головка. Київ: Либідь, 1997. 373 с.
8. Дубасенюк О.А. Теорія і практика професійної виховної діяльності педагога : монографія. Житомир: Вид-во Житомирського державного університету ім. Івана Франка, 2005.
9. Зязюн І.А. Педагогіка добра: ідеали і реалії: наук.-метод. посіб. Київ : Міжрегіональна академія управління персоналом, 2000. 312 с.
10. Казанжи І.В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до позаурочної виховної роботи: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Миколаїв, 2002. 236 с.
11. Лозова В.І., Троцько Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання: навч. посіб. Харків : ОВС, 2002. 400 с.
12. Ничкало Н.Г. Розвиток професійної освіти в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів: монографія. Київ : Видавництво НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2014. 125 с.